

Оксана Олександрівна Сакалюк,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри управління освітніми закладами та державної служби,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 71, м. Одеса, Україна

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті охарактеризовано основні компоненти моделі формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі, зокрема навчальні цілі, педагогічні умови, зміст, методи і форми організації навчання на кожному етапі.

Ключові слова: менеджери освіти, педагогічні умови, готовність менеджерів освіти до професійної діяльності, модель формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності, полікультурне навчальне середовище.

Постановка проблеми. На сьогодні до менеджерів освіти висувуються нові вимоги як до фахівців, які мають виступати посередниками між культурами різних народів, організаторами міжкультурної комунікації; які повинні вміти працювати в багатонаціональному колективі з різними в культурному відношенні людьми, – тобто менеджери освіти повинні мати належний рівень готовності до професійної діяльності в сучасних умовах полікультурного навчального середовища.

Аналіз наукових досліджень. Хоча проблеми полікультурної підготовки та готовності фахівців до полікультурної діяльності розглядалися вітчизняними та зарубіжними дослідниками (Р. Агадулін, В. Болгаріна, І. Васютенкова, Л. Гончаренко, О. Грива, О. Джурицький, І. Лощенкова, В. Макаєв, І. Соколова, О. Сухомлинська та ін.) [1; 2; 3 та ін.], питання готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі не висвітлено в науковій літературі на належному рівні.

Зважаючи на зазначене, метою статті є презентація моделі формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі.

Завдання дослідження: охарактеризувати основні компоненти зазначеної моделі, зокрема навчальні цілі, педагогічні умови, зміст, методи і форми організації навчання на кожному етапі.

Методи дослідження: аналіз, синтез, моделювання.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтуючись на теоретико-методологічних положеннях і результатах констатувального етапу експерименту, пропонуємо модель формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі (див. рис. 1). Зазначена модель представлена як гіпотетична наукова побудова, що використовувалася для деталізації та унаочнення процесу формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчаль-

ному середовищі, у рамках якої визначено та науково обґрунтовано мету, педагогічні умови, навчальні цілі, зміст, методи і форми організації навчання на кожному етапі. Загальна мета запровадження моделі – це формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі.

Педагогічними умовами формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі виступили: забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі; орієнтація на випереджальне формування професійно-управлінських умінь і навичок на засадах крос-культурного менеджменту; використання інтерактивних методів навчання у процесі організації партнерської взаємодії учасників освітньої діяльності.

Відповідно до першої педагогічної умови – забезпечення розвитку професійно важливих якостей менеджерів освіти, спрямованих на ефективне здійснення ними професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі, – зазначимо, що професійно важливі якості розуміємо як індивідуально-психологічні якості суб'єкта діяльності, які соціально зумовлені, формуються поступово, розвиваються на основі здібностей і забезпечують результативність та ефективність діяльності. Сформованість професійно важливих якостей дає змогу суб'єкту діяльності швидко та ефективно розгортати спосіб діяльності.

Відповідно до другої педагогічної умови – орієнтація на випереджальне формування професійно-управлінських умінь і навичок на засадах крос-культурного менеджменту – було скоректовано зміст окремих дисциплін у межах магістерської програми зі спеціальності «Управління навчальним закладом». Так, тематика модулів дисципліни «Менеджмент у галузі освіти» було поширено за рахунок змістового модуля «Основи крос-культурного менеджменту». У межах дисципліни «Техніка управлінської діяльності»

на лекційних і практичних заняттях обговорювалося виконання менеджерами освіти професійно-управлінських функцій з урахуванням специфіки крос-культурного менеджменту; «Нормативно-правові аспекти управління освітніми закладами» – вивчалися механізми та зміст нормативно-правового

регулювання діяльності та відносин у полікультурному навчальному середовищі; «Методологія наукового пізнання в галузі освіти» – було розширено перелік тем магістерських робіт за рахунок тематики з проблем крос-культурного менеджменту і т. ін.

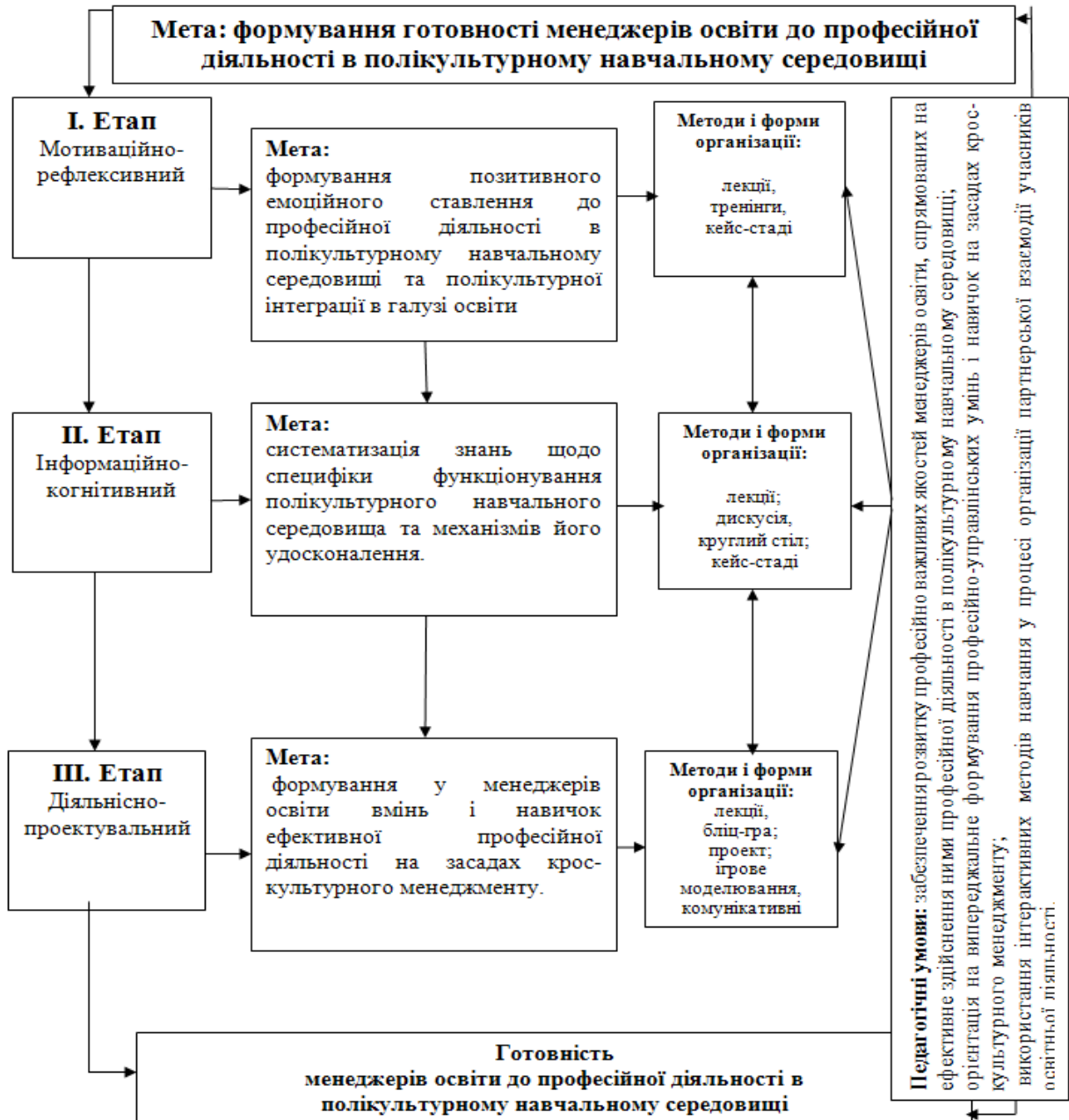

Рис. 1. Модель формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі

Реалізація третьої педагогічної умови – використання інтерактивних методів навчання у процесі організації партнерської взаємодії учасників освітньої діяльності – здійснювалася під час викладання навчальних предметів і передбачала посилення мотивації, розвиток творчого мислення, удосконалення комунікативних навичок (культуру спілкування) менеджерів

освіти. Оскільки ці методи ґрунтуються на діалозі, моделюванні ситуацій вибору, вільному обміні думками, авансуванні успіху, то їх застосування було зорієнтовано на вимоги дорослих людей до навчання, яке відповідало їхнім потребам, було придатним для практичного використання та безпосередньо стосувалося професійної роботи.

Формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі передбачало впровадження експериментальної моделі в три етапи шляхом реалізації на кожному із них усіх трьох педагогічних умов, а також включення до процесу професійної підготовки менеджерів освіти розробленого елективного курсу «Основи професійної діяльності менеджерів освіти в полікультурному навчальному середовищі». Так, перший (мотиваційно-рефлексивний) етап мав на меті формування в менеджерів освіти позитивного емоційного ставлення до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі та полікультурної інтеграції в галузі освіти. На цьому етапі було висвітлено такі теми елективного курсу, як: «Конструктивна та деструктивна парадигми конфліктної взаємодії в полікультурному навчальному середовищі» і «Толерантність як соціально-психологічна якість особистості», проведено практичні заняття: тренінги: «Ні – конфліктам!», «Толерантний простір особистості» й «Етнічна толерантність менеджерів освіти в полікультурному навчальному середовищі», кейс-стаді: «Менеджер освіти прийняв рішення...». Самостійна робота менеджерів освіти на першому етапі передбачала складання аналітичної записки «Проблеми полікультурності в сучасній періодиці».

Другий (інформаційно-когнітивний) етап був спрямований на систематизацію знань щодо специфіки функціонування полікультурного навчального середовища та механізмів його вдосконалення. Реалізація навчальної мети відбувалася на лекційних («Специфіка полікультурного навчального середовища в умовах глобалізації та сучасних освітніх трансформацій» і «Механізми ефективної реалізації державної мовної політики в галузі освіти», а також практичних заняттях: дискусії з теми «Полікультурна інтеграція в галузі освіти – за і проти»; круглому столі «Специфіка регулювання мовної політики в багатомовному регіоні: стан проблем та перспективи розвитку»; кейс-стаді «Альтернативні моделі формування та реалізації державної мовної політики в галузі освіти». Самостійно слухачі аналізували полікультурне середовище навчального закладу, в якому вони здійснювали професійну діяльність. Особливе місце у формуванні готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному сере-

довищі посідала їхня науково-дослідницька робота. Менеджери освіти аналізували філософську, історичну, культурологічну, психофізіологічну, педагогічну й етнопедагогічну вітчизняну та зарубіжну літератури з проблем полікультурної освіти, вивчали практичний досвід освітніх закладів України та ін. країн СНД. Формами реалізації зазначеної роботи були: теоретико-методологічні та методичні семінари; науково-практичні конференції, засідання педагогічної та методичної ради, методичних об'єднань учителів тощо.

На третьому (діяльнісно-проектувальному) етапі передбачалося формування у менеджерів освіти вмінь і навичок ефективної професійної діяльності на засадах крос-культурного менеджменту. На цьому етапі було прочитано лекції «Технології крос-культурного менеджменту в професійній діяльності керівників закладів освіти» й «Інноваційні педагогічні технології в управлінні полікультурним навчальним середовищем». На практичних заняттях було проведено ігрове моделювання з теми «Складання плану навчально-виховної діяльності освітнього закладу з урахуванням етносоціокультурних традицій регіону», бліц-гра «Досягти мети», комунікативні вправи «Міжкультурне порозуміння». Самостійна робота на третьому етапі полягала в підготовці проекту: «Усі різні – всі рівні».

У межах постійно діючого науково-педагогічного семінару «Теорія і практика стратегічного управління в галузі освіти» менеджерами освіти презентувалися результати соціально-педагогічних досліджень («Особливості управлінської діяльності в полікультурному навчальному середовищі», «Конфліктологічна компетентність менеджера освіти», «Тренінг як технологія розвитку міжкультурної компетентності», «Забезпечення психологічного комфорту школярів у полікультурному навчальному середовищі» та ін.).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати діагностування та їх порівняльний аналіз із первинними даними підтвердили ефективність запропонованої моделі формування готовності менеджерів освіти до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі, оскільки засвідчили позитивні зрушення у формуванні зазначеної готовності у слухачів експериментальних груп. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні теоретичних і методологічних засад крос-культурного менеджменту в системі післядипломної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко Л. А. Формування готовності вчителів до професійної діяльності в умовах полікультурного середовища в системі післядипломної освіти : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Гончаренко Любов Анатоліївна. – Херсон, 2006. – 215 с.
2. Джури́нский, А. Н. Поликультурное образование в многонациональном социуме / А. Н. Джу-

ринский. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Издательство Юрайт, 2014. – 260 с.

3. Макаев В. В. Поликультурное образование – актуальная проблема современной школы / В. В. Макаев, З. А. Малькова, Л. Л. Супрунова // Педагогика. – 1999. – № 4. – С. 3-10.

REFERENCES

1. Honcharenko, L. A. (2006). Formuvannia hotovnosti vchyteliv do profesiinoi diialnosti v umovakh poli-

kulturnoho seredovyshcha v systemi pisliadyplomnoi osvity [Formation of teachers' readiness for work in a

multicultural environment in post-graduate education]. *Candidate's thesis*. Kherson [in Ukrainian].

2. Dzhurynskyi, A. N. (2014). *Polikulturne obrazovanie v mnogonatsionalnom sotsiume [Multicultural education in multinational society]*. Moscow: Izdatelstvo Yurait [in Ukrainian].

3. Makayev, V. V., Malkova, Z. A., & Suprunova, L. L. (1999). Polikulturne obrazovanie – aktualnaia problema sovremenoi shkoly [Multicultural education: topical issue of modern school]. *Pedagogika – Pedagogy*, 4, 3-10 [in Ukrainian].

Оксана Александровна Сакалюк,
кандидат педагогических наук, доцент
кафедры управления образовательными учреждениями и государственной службы,
Южноукраинский национальный
педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Старопортофранковская, 71, г. Одеса, Украина

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ МЕНЕДЖЕРОВ ОБРАЗОВАНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

В статье представлена современная модель формирования готовности менеджеров образования к профессиональной деятельности в современных условиях; охарактеризованы ее основные компоненты: педагогические условия, учебные цели, содержание, методы и формы организации обучения на каждом этапе. Указанная модель использовалась для детализации и иллюстрации процесса формирования готовности менеджеров образования к профессиональной деятельности в поликультурной учебной среде. Педагогическими условиями формирования готовности менеджеров образования к профессиональной деятельности в поликультурной учебной среде выступили: обеспечение развития профессионально важных качеств менеджеров образования, направленных на эффективное осуществление ими профессиональной деятельности в поликультурной учебной среде; ориентация на опережающее формирование профессионально-управленческих умений и навыков на основе кросс-культурного менеджмента; использование интерактивных методов обучения в процессе организации партнерского взаимодействия участников образовательной деятельности. Формирование готовности менеджеров образования к профессиональной деятельности в поликультурной учебной среде предусматривало внедрение экспериментальной модели в три этапа путем реализации на каждом из них всех трех педагогических условий, а также включение в процесс профессиональной подготовки менеджеров образования разработанного элективного курса «Основы профессиональной деятельности менеджеров образования в поликультурной учебной среде». Целью первого (мотивационно-рефлексивного) этапа было формирование у менеджеров образования положительного эмоционального отношения к профессиональной деятельности в поликультурной учебной среде и поликультурной интеграции в сфере образования. Второй (информационно-когнитивный) этап был направлен на систематизацию знаний о специфике функционирования поликультурной учебной среды и механизмов их совершенствования. На третьем (деятельно-проектировочном) этапе предполагалось формирование у менеджеров образования умений и навыков эффективной профессиональной деятельности на основе кросс-культурного менеджмента. Можно сделать вывод о том, что предложенная модель формирования готовности менеджеров образования к профессиональной деятельности в поликультурной учебной среде является эффективной и заслуживает внедрения при соблюдении всех необходимых ее составляющих.

Ключевые слова: менеджеры образования, педагогические условия, готовность менеджеров образования к профессиональной деятельности, модель формирования готовности менеджеров образования к профессиональной деятельности, поликультурная образовательная среда.

Oksana Sakaliuk,
(PhD) Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor,
Department of Educational Institution Management and Civil Service,
South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky,
71, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine

MODEL OF FORMING EDUCATION MANAGERS' READINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES UNDER CURRENT CONDITIONS

The paper presents a contemporary model of forming education managers' readiness for professional activities under current conditions; its basic components are characterized, they are pedagogical conditions, training targets, content, methods and forms of teaching process organization at every stage. The above mentioned model has been developed with the aim of specification and demonstration of the process of forming education managers' readiness for work in multicultural educational environment. Pedagogical conditions for forming education managers' readiness for work in multicultural educational envi-

ronment are considered to be the following: providing the development of professionally significant qualities of education managers aimed at effective work performance in multicultural educational environment; orientation at advanced formation of professional and administrative abilities and skills based on cross-cultural management; the use of interactive teaching methods in the process of organization of partnership between educational process participants. The formation of education managers' readiness for professional activities in multicultural educational environment involved implementation of the pilot model in three stages by means of implementing all the pedagogical conditions at every stage as well as inclusion of the optional course "Fundamentals of education managers' professional activities in multicultural educational environment" into the process of training education managers. The purpose of the first stage (motivational and reflexive) was the formation of education managers' positive emotional attitude towards professional activities in multicultural educational environment and multicultural integration in the sphere of education. The second stage (information and cognitive) was targeted at systematization of knowledge on the specific character of the functioning of multicultural educational environment and mechanisms of its improvement. The third stage (activity and projecting) involved the formation of education managers' abilities and skills of efficient performance based on cross-cultural management. It has been concluded that the proposed model of forming education managers' readiness for professional activities in multicultural educational environment is effective and should be implemented in observance of all its components.

Keywords: education managers, pedagogical conditions, education managers' readiness for professional activities, the model of forming education managers' readiness for professional activities, multicultural educational environment.

Рецензент: д. наук з держ. управління С. К. Хаджирадєва

Подано до редакції 17.06.2016

УДК: 371.134:7.012

*Олена Віталіївна Семенова,
викладач кафедри образотворчого мистецтва, аспірант,
Уманський державний педагогічний університету імені Павла Тичини,
вул. Садов, 28, м. Умань, Україна*

ІНТЕГРАТИВНА РОЛЬ КОМПОЗИЦІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано теоретичні аспекти інтегрованого навчання, розглянуто поняття «композиція» в різних видах мистецтва: у музиці, хореографії, літературі, мистецтвознавстві. Визначено, що композиція як навчальний предмет інтегрує в собі загальні та специфічні особливості побудови художнього твору. Крім того, досліджено поняття «композиція» в різних жанрах образотворчого мистецтва: декоративно-прикладному, дизайні, малюнку, живописі.

Ключові слова: композиція, інтеграція, вчитель образотворчого мистецтва.

Постановка проблеми. Ефективність навчально-виховного процесу професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва залежить від того, які саме його складники пов'язані між собою. Останні ж у широкому значенні є частинами навчального плану, що визначають зміст соціально-економічної, професійно-педагогічної та художньо-педагогічної підготовки. У вужчому значенні – це такі дисципліни, метою вивчення яких є формування у студентів художньо-педагогічної та художньо-творчої компетентності. Перша означає здатність майбутнього фахівця виконувати функції професійної діяльності, друга – спроможність творчо самореалізуватися в галузі певного виду образотворчого мистецтва. Відтак, педагогічна система вищих навчальних закладів художнього профілю складається зі специфічно визначеного дидактичного змісту, форм, методів і засобів. Загальновідомо, що процес вивчення таких фахових дисциплін, як малюнок, живопис, скульптура, графіка на

змістовому рівні має забезпечуватися відповідними міжпредметними зв'язками. Засобом для досягнення такої єдності є композиція, що інтегрує в собі загальні та специфічні особливості побудови художнього твору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить, що питання основ композиції протягом багатьох століть вивчалось вченими, мистецтвознавцями, художниками, мислителями тощо. Стосовно філософів та мистецтвознавців, які розглядали композицію як художню форму творів мистецтва, слід зазначити А. Лосева, О. Зись, В. Розанова, П. Флорентського, М. Алпатова, В. Власова, О. Дайнеку, В. Фаворського, Н. Тарабункіна. Серед художників, які розвивали теорію композиції та використовували її закономірності, прийоми та засоби у своїх роботах можна назвати М. Волкова, О. Кибрика, Г. Угрюмова, О. Кипренського, К. Брюллова, А. Іванова, А. Єгорова, В. Шебуєва, А. Венеціанова, К. Юона. Основні положення компо-